

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

«Οι ιδέες δεν είναι για να τις ξεσκονίζουμε»

Κλείνοντας σαράντα χρόνια στην πεζογραφία, η συγγραφέας επανέρχεται στην Ιστορία ως μνήμη και ως διδαχή και σημειώνει: «Κοινωνία στην οποία δεν επιβιώνει η ουτοπία είναι μια νεκρή κοινωνία».

σελ. 4-5

ΝΕΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

Συνέντευξη στον
Γρηγόρη Μπέκο

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

Οι ιδέες δεν είναι για να τις ξεσκονίζουμε στο ράφι

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ

Κλείνοντας σαράντα χρόνια στην πεζογραφία, η συγγραφέας επανέρχεται στην Ιστορία ως μνήμη και ως διδαχή

Διδάσκομαι από το παρελθόν δεν σημαίνει μόνο «συμφιλιώνομαι» με τα λάθη μου αλλά και προσέχω να μην τα επαναλάβω, έστω και αν είμαι καταδικασμένος να τα επαναλάβω

Η χανιώτισσα συγγραφέας **Μάρω Δούκα**, μία από τις κορυφαίες φωνές της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας, έχει εφέτος μια ξεχωριστή επέτειο. «*Το πρώτο μου βιβλίο εκδόθηκε το 1974, κλείνω δηλαδή τα σαράντάχρονά μου στην πεζογραφία*» είπε η ίδια χαμογελαστή στο «Βήμα της Κυριακής». Προσφάτως κυκλοφόρησε το νέο της μυθιστόρημα υπό τον τίτλο «*Ελα να πούμε ψέματα*» (Πατάκης), το τελευταίο μέρος μιας μεγαλύτερης σύνθεσης, μιας τριλογίας που ξεκίνησε το 2004. Το παρελθόν, η Ιστορία, είναι η μαγιά της λογοτεχνίας της, ό,τι όμως γράφει απολήγει με θαυμαστή δεινότητα στις αγωνίες του παρόντος και εξάπτει τον προβληματισμό μας για το μέλλον. «*Κοινωνία στην οποία δεν επιβιώνει η ουτοπία είναι μια νεκρή κοινωνία*» σημείωσε η ίδια. «*Οι ιδέες όμως δεν είναι για να τις ξεσκονίζουμε στο ράφι, οι ιδέες είναι κάτι το ζωντανό και καμία ιδέα δεν ευδοκιμεί αν δεν περιβάλλεται από τα στοιχειώδη της ανθρωπιάς*» συνέχισε.

Σε μια μακρά συζήτηση για τη δουλειά της αλλά και την εν εξελίξει κρίση είπε, μεταξύ άλλων, ότι «*ταυτίζαμε για χρόνια την πίστη μας στη δημοκρατία με το κόμμα μας. Φανατίζομαστε πολύ ως λαός, όχι όμως για την ιδεολογία μας αλλά για το κόμμα μας*». Εφέ-

τος επίσης συνέβη στη Μάρω Δούκα κάτι πρωτόγνωρο: εξελέγη δημοτική σύμβουλος στον Δήμο Αθηναίων με το ψηφοδέλτιο που στήριξε η αξιωματική αντιπολίτευση. «*Εγώ δεν είμαι ενταγμένη κομματικά στον ΣΥΡΙΖΑ. Αν τούτη τη στιγμή αποδέχθηκα την πρόταση δεν είναι επειδή πιστεύω ότι ο ΣΥΡΙΖΑ θα μας λύσει όλα τα προβλήματα ως διά μαγείας. Θεωρώ πάντως ότι πρέπει να δοκιμάσουμε τη δυνατότητα όχι ενός άλλου δρόμου αλλά τουλάχιστον ενός άλλου βηματισμού. Δεν νομίζω ότι μπορούμε να πάμε χειρότερα. Πιστεύω ότι με τον ΣΥΡΙΖΑ μπορεί να μπει φρένο σε ορισμένα πράγματα*» τόνισε η συγγραφέας.

■ **Με την έκδοση του «Ελα να πούμε ψέματα» ολοκληρώσατε την τριλογία σας. Τι ακριβώς εννοείτε όταν λέτε ότι και τα τρία βιβλία κινούνται «στις γραμμές του μύθου και της Ιστορίας»; Τι είναι αυτό που μπορεί να κάνει η λογοτεχνία και που δεν μπορεί - ή δεν το κάνει - η ιστοριογραφία;**

«Ο «μύθος» έχει άμεση σχέση με τον προφορικό λόγο, την ομιλία. Υποδηλώνει τη συνένωση του πραγματικού γεγονότος με το φανταστικό, «συμπλέκει» τη συλλογική ιστορία με την ατομικότητα. Να το πω κι αλλιώς: βυθιζόμαστε στην Ιστορία μέσω του

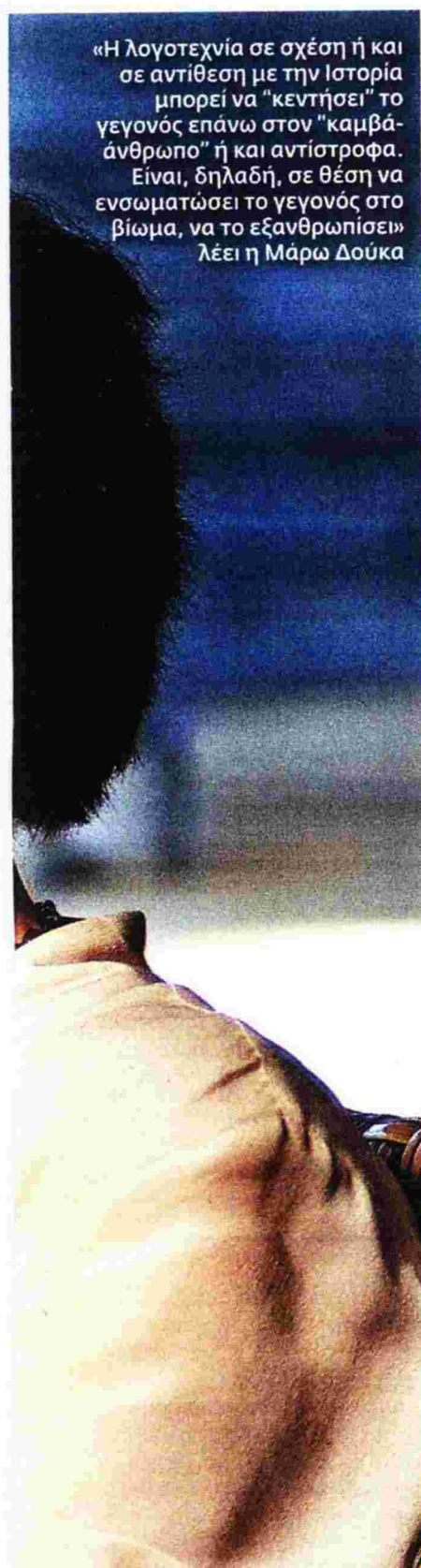
μύθου. Λέει η νεαρή ηρωίδα Βιργινία ότι χάρη στον μύθο του παππού της μπόρεσε να φτιάξει τον δικό της μύθο. Και μέσα από τον δικό της μύθο μπόρεσε να συνομιλήσει με την Ιστορία γενικά. Και συνομιλώντας με την Ιστορία γενικά μπόρεσε να πιάσει επαφή με το παρόν. Το δικό της παρόν. Και μέσα από το δικό της παρόν κέρδισε επιτέλους τη σχέση της με τον κόσμο! Η λογοτεχνία σε σχέση ή και σε αντίθεση με την Ιστορία μπορεί να «κινήσει» το γεγονός επάνω στον «καμβά-άνθρωπο» ή και αντίστροφα. Είναι, δηλαδή, σε θέση να ενσωματώσει το γεγονός στο βίωμα, να το εξαθρωπίσει».

■ **Στα δύο προηγούμενα βιβλία τα Χανιά πρωταγωνιστούν μέσω της Ιστορίας. Στο «Αθώοι και φταίχτες» ασχολείσθε με τους Τουρκοκρητικούς. Στο «Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ» καταπιάνεστε με την αγγλο-γερμανική κατοχή, ενώ στο τωρινό μιλάτε για τον Εμφύλιο στην Κρήτη. Πολλοί συγγραφείς ισχυρίζονται ότι η θεματολογία ή οι φωνές ορισμένων ηρώων τους «επιλέγουν». Συνέβη και σ' εσάς το ίδιο; Με ποιους τρόπους θεωρείτε ότι η θεματολογία σας συνομιλεί με το σήμερα;**

«Ηθελα, βέβαια, να γράψω ένα βιβλίο για τα Χανιά, επέλεξα επίσης να φανταστώ τους συγκεκριμένους

ήρωες, ο τρόπος όμως με τον οποίο αυτοί οι ήρωες με καθοδήγησαν έχει να κάνει περισσότερο με τα δικά τους αυτοφυή χαρακτηριστικά μέσα από την εξέλιξη-ανέλιξη της μυθοπλασίας και λιγότερο, πολύ λιγότερο, με τη δική μου θέληση. Από τις πρώτες κιόλας σελίδες του κάθε βιβλίου αισθάνομαι ότι ακολουθώ πιστά και υπηρετώ τις ανάγκες των ηρώων μου. Καλό είναι όμως να μην ξεχνάει ο συγγραφέας ότι αυτός παραμένει πάντα ο μέγας «σκηνοθέτης» και ότι οι ανάγκες των ηρώων του «οφείλουν» να συγκλίνουν με τις ανάγκες και τη βαθύτερη αιτία συγγραφής του βιβλίου. Δεν γράφουμε στην τύχη. Και κάτι ακόμη: αφηγούμαι σημαίνει επιβάλλω τάξη στο χάος! Όσο για τους τρόπους με τους οποίους συνομιλεί η θεματολογία μου με το σήμερα, θα έλεγα ότι μέσα από την εκ των έσω αντιπαράθεσή της μαζί του αντλεί τις όποιες αντιστίξεις, συμφωνίες ή διαφωνίες της».

■ **Στο νέο βιβλίο οι ήρωες νοηματοδοτούν το δύσκολο παρόν (φθινόπωρο 2012 - άνοιξη 2013) μέσω του παραγμένου παρελθόντος. Η καταφυγή στη μνήμη είναι αναπόφευκτη ή συνιστά επιλογή; Είναι επουλωτική του οποιοδήποτε ιστορικού τραύματος; Στις ημέρες μας επικράτησε μια εμφύλιοπο-**

«Η λογοτεχνία σε σχέση ή και σε αντίθεση με την Ιστορία μπορεί να "κεντήσει" το γεγονός επάνω στον "καμβά-άνθρωπο" ή και αντίστροφα. Είναι, δηλαδή, σε θέση να ενσωματώσει το γεγονός στο βίωμα, να το εξανθρωπίσει» λέει η Μάρω Δούκα

είμαι καταδικασμένος να τα επαναλάβω... Όσο για την κακή όντως σχέση των Νεοελλήνων με την Ιστορία, τα αίτια είναι πολύ βαθιά, να επαναλάβω κι εγώ τα γνωστά για τις ελλείψεις και τις στρεβλώσεις της Παιδείας μας; Σχετικά με την εμφυλιοπολεμική ορολογία στον δημόσιο λόγο, θα συμφωνούσα μαζί σας, εφόσον άλλο είναι βέβαια να συνομιλείς επί της ουσίας με την Ιστορία και άλλο να την επικαλείσαι άκριτα ρητορεύοντας...».

■ Στο βιβλίο εκφράζετε πάλι μια έγνοια για την επιβίωση του οράματος, ενός αριστερού οράματος, για τον κόσμο. Δεν έχει τις δικές της ευθύνες η Αριστερά για τη σημερινή κακοτοπιά; Επιπροσθέτως, έπειτα από τόσα χρόνια ύφεσης, γιατί η αξιωματική αντιπολίτευση δεν μπορεί να πείσει τη μεγάλη πλειοψηφία της κοινωνίας;

«Δεν έχω πρόβλημα να καταλογίσω τα μύρια όσα στην Αριστερά, εφόσον η σχέση μου μαζί της είναι βιωματική και όχι κομματική. Αλλά μην τρελαθούμε! Για το σημερινό μας χάλι ευθύνονται αυτοί που είχαν επί χρόνια "και το μαχαίρι και το πεπόνι". Και αυτό που με πληγώνει δεν είναι τόσο η κοινωνική αναληψία και ο δογματισμός του νεοφιλελευθερισμού όσο η ανικανότητα, η προθυμία και ο φανατισμός των δικών μας νεοφιλελεύθερων "σωτήρων". Κατά τα άλλα, τι να πω; Σε ποια ιστορική περίοδο η Αριστερά μπόρεσε να πείσει τη μεγάλη πλειοψηφία της κοινωνίας; Πότε μπόρεσε να αντιμετωπίσει επιτυχώς τα συσπειρωμένα εναντίον της συμφέροντα; Μήπως, επίσης, η ελληνική κοινωνία είναι τρομοκρατημένη, παγιδευμένη, ανήμπορη να σκεφθεί αλλιώς; Γιατί, βέβαια, ακόμη και αν δεχθούμε ότι ο ΣΥΡΙΖΑ αδυνατεί λόγω των αδυναμιών του να πείσει την πλειοψηφία της κοινωνίας, το θέμα είναι αν και κατά πόσο η πλειοψηφία της κοινωνίας, λόγω των αναστολών της, είναι σε θέση να πειστεί από τον ΣΥΡΙΖΑ...».

■ Για πρώτη φορά συμμετείχατε σε εκλογές και οι Αθηναίοι σάς τίμησαν με την ψήφο τους. Πώς ήταν η εμπειρία; Επιπλέον, γιατί σήμερα; Και γιατί με τον κ. Σακελλαρίδη;

«Η συμμετοχή μου στο ψηφοδέλτιο της Ανοιχτής Πόλης είχε συμβολικό χαρακτήρα. Είπα "ναι" ακριβώς επειδή αισθάνθηκα ότι όφειλα να πω "ναι" τη συγκεκριμένη στιγμή στη συγκεκριμένη Αριστερά. Στην απόφασή μου βάρυσε σίγουρα και η παρουσία του ίδιου του Σακελλαρίδη. Πολιτικές φιλοδοξίες όμως δεν έχω. Το γεγονός ότι με ψήφισαν αρκετοί Αθηναίοι χωρίς να βγω στις γειτονιές της Αθήνας προς άγραν ψήφων, πέρα από την ευγνωμοσύνη και ένα μεγάλο ευχαριστώ, με επιφορτίζει με το ωραίο και δύσκολο καθήκον να "είμαι παρούσα", όσο και όπως μπορώ, σε αυτές τις γειτονιές για τα επόμενα πέντε χρόνια».

■ Τι είδους Ελλάδα διαβλέπετε μετά την κρίση, κυρία Δούκα;

«Δεν είμαι επιστήμονας για να μπορώ να διαβλέπω το μέλλον. Το θέμα είναι ποιον βηματισμό θα επιλέξει για λογαριασμό της η ίδια η κοινωνία. Αν θα μπορέσει ή όχι να υπερβεί τις φοβίες της και να εγχαράξει στον μονόδρομο όπου την έχουν εγκλωβίσει διαδρομές ικανές να την ωθήσουν προς μια αλλαγή ρότας και ένα καλύτερο αύριο».

Πρέπει να δοκιμάσουμε τη δυνατότητα τουλάχιστον ενός άλλου βηματισμού. Το θέμα είναι ποιον βηματισμό θα επιλέξει η ίδια η κοινωνία. Αν θα μπορέσει να υπερβεί τις φοβίες της και να εγχαράξει διαδρομές ικανές να την ωθήσουν προς μια αλλαγή ρότας και ένα καλύτερο αύριο

μική ορολογία, τελείως παραπλανητική για τα σημερινά προβλήματα. Γιατί οι Νεοέλληνες έχουν μια τόσο κακή σχέση με την ιστορία τους;

«Μπορεί να ζήσει ο άνθρωπος χωρίς μνήμη; Το θέμα είναι αν είμαστε σε θέση να αντιμετωπίσουμε το παρελθόν κριτικά. Διότι η Ιστορία είναι πρωτίστως διδαχή. Και διδάσκομαι από το παρελθόν δεν σημαίνει μόνο "συμφιλιώνομαι" με τα λάθη μου αλλά και προσέχω να μην τα επαναλάβω, έστω και αν